

Instituut voor Oosters Christendom

Door kennis werken aan wederzijds begrip

In de serie wetenschappelijke instituten die zijn ontstaan vanuit de religieuzen, brengen we dit keer het Instituut voor Oosters Christendom (IVOC) in beeld. Prof. dr. Alfons Brüning is werkzaam voor het IVOC en doet voornamelijk onderzoek naar het christendom in Oost Europa. De redactie van het Bulletin sprak met hem over het instituut, de verscheidenheid van het Oosters Christendom en de bijeenkomsten die op stapel staan.

Het IVOC is in 1991 opgericht om het werk van het Instituut voor Byzantijnse en Oecumenische studies voort te zetten. Dit laatstgenoemde werd al veertig jaar geleid door de paters Assumptionisten. “Deze congregatie werd in het midden van de negentiende eeuw opgericht door Emmanuelle d’Alzon,” vertelt prof Brüning. “Het doel van de congregatie was het verspreiden van het katholieke geloof, als het ware christendom door onder andere op missie te gaan in Oost Europa. Om die missie te laten slagen vond d’Alzon het belangrijk om eerst een studie

te maken van het gebied en de bewoners om hen daarna te bekeren. In zijn ogen waren dat voornamelijk boeren die achtergebleven waren, maar door de studie ontdekte hij dat deze mensen al een lange christelijke traditie hadden. Daardoor bleef de studie voortduren en in feite zijn we nog steeds in die studiefase. Ondertussen gaat het uiteraard niet meer om missie, maar om oecumenische relaties, en het bevorderen van wederzijds verstaan.”

Het huidige IVOC is een zelfstandig instituut met een eigen bestuur,

maar is wel nauw verbonden met de Radboud Universiteit in Nijmegen. De paters Assumptionisten zijn nog steeds betrokken via het bestuur en de ondersteunende stichting. Naast de financiering vanuit dit fonds, ontvangt het IVOC ook een structurele bijdrage van andere religieuzen via KNR-PIN, van de Radboud Universiteit en andere donoren. Daarnaast wordt er voortdurend gezocht naar andere fondsen om projecten en onderzoeken te financieren.

Het IVOC heeft op het moment vier vaste medewerkers in dienst met daarnaast verschillende vrijwilligers

Alfons Brüning

en stagiaires. De twee wetenschappelijke medewerkers geven ook les aan de Radbouduniversiteit en zijn leden van de faculteit Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen. Doel van het IVOC is in de eerste plaats de studie van het Oosters Christendom. Ook wil het meer bekendheid geven aan het Oosters Christendom en zijn vele vormen, niet alleen onder wetenschappers maar ook bij een breder publiek. Daarnaast is het belangrijk banden tussen Westers en Oosters Christendom te versterken. IVOC heeft zelf een uitgebreid netwerk van contacten met de Oosterse kerken, en daarnaast met wetenschappelijke instellingen. Belangrijkste middelen zijn naast het onderzoek ook het organiseren van studiedagen, congressen en het uitgeven van verschillende publicaties zoals het *Journal of Eastern Christian Studies* (voorheen *Het Christelijke Oosten*). Een belangrijke invalshoek voor onderzoek de komende jaren is de rol van het Oosters Christendom in conflictgebieden zoals het Midden-Oosten, en Oost en Zuidoost Europa. Ook thema’s als mensenrechten en orthodoxie, of meer algemeen de

ontwikkelingen van een Oosters-christelijke sociale leer, spelen daarbij een rol. Een tweede grote thema is migratie en diaspora van oosterse christenen in de westerse wereld.

Invloed van globalisering

Brüning: “Over dat laatste thema organiseren we in het najaar een groot internationaal congres ‘Global orthodoxy’. Welke invloed hebben de migratiebewegingen gehad? Er is veel gaande in de gebieden waar het Oosters Christendom zijn oorsprong heeft. En er zijn grote verschillen. In sommige delen, zoals in het Midden-Oosten vormen oosterse christenen een minderheid. Mede onder invloed van oorlogen en conflicten zijn er daar grote migratiestromen op gang gekomen. Tevens hebben diaspora-gemeenschappen van Orthodoxen in het verleden vaak een hoop vernieuwingsimpulsen bijgedragen. Maar ook in gebieden waar het oosters christendom de meerderheidsgodsdienst is spelen conflicten een belangrijke rol, bijvoorbeeld in de Oekraïne. Veel oosterse christenen zijn naar Amerika of West-Europa getrokken. “Soms denken mensen dat de ortho-

doxe kerken sterk met een land verbonden zijn en dat er zeer nationalistisch gedacht wordt. Het ligt echter genuanceerder. De grieks-orthodoxe kerk komt niet alleen voor in Griekenland, maar is veel breder verspreid en dat is verstrekt door deze migratiestromen. Etnische achtergrond en nationaliteit doen er toe, maar niet alleen, zoals je ook ziet bij de wereldwijd verspreide katholieke kerk. Tijdens het congres dit najaar gaan we in op vragen als ‘wat is er in de loop van de tijd ontwikkeld vanuit die nieuwe gebieden?’ Zo is bijvoorbeeld de orthodoxe sociale leer sterk in ontwikkeling, onder meer op basis van decennia’s van reflexie over diasporaervaring in en met ‘het Westen’.

Informatie voor een breder publiek

Een taak van het IVOC is een breder publiek te informeren over het Oosters Christendom. In 2018 verscheen het Handboek Oosters Christendom, een omvangrijk standaardwerk waar lang aan gewerkt is door de vorige directeur Herman Teule en Alfons Brüning en waar vele anderen hun medewerking aan verleenden. Het

Klooster in Pskov in Noord-West Rusland | foto Paul Baars

doel van dit handboek is informatie over het Oosters Christendom wat toegankelijker te maken voor een breder publiek.

Daarnaast wordt regelmatig een beroep gedaan op de kennis van het IVOC door bijvoorbeeld journalisten. Brüning: “de kennis van mensen in het algemeen en ook van journalisten over het Oosters Christendom is niet heel groot. Aan ons als medewerkers wordt regelmatig gevraagd om zaken toe te lichten en uit te leggen. Dit komt ondermeer door de komst van steeds meer oosterse christenen uit bijvoorbeeld Syrië die naar ons land zijn gevlucht. Ook de spanningen tussen Rusland en Oekraïne gaven aanleiding tot vragen van journalisten.”

Dialoog tussen oosters en westers christendom

Een van de andere taken van het IVOC is ook het bevorderen van de dialoog tussen Oosters en Westers

Christendom. “Mensen denken bij de oosterse kerken vaak aan de eigen vormen liturgie en de iconen, maar het is zoveel meer,” licht Brüning toe. “Er zijn veel overeenkomsten met de katholieke traditie, maar daarnaast zijn er zeker verschillen, ook onderling. Denk bijvoorbeeld aan de manier van omgaan met heiligenbeelden en iconen. Beelden zijn evenwel belangrijk in de katholieke traditie, ze zijn de verbeelding van een heilige en waar deze voor staat. We steken er een kaarsje aan of bidden, staande voor het beeld, tot de betreffende heilige, maar vereren niet het beeld zelf. Dat is anders met iconen, dat gaat dieper: Door het beeld is de heilige echt aanwezig. Er is zelfs een aparte plaats in de liturgie voor de iconen. Deze verschillen kunnen een verrijking zijn. Door naar al deze vormen van het christendom te kijken hebben we misschien een sleutel in handen om tot een diepere christelijke theologie te

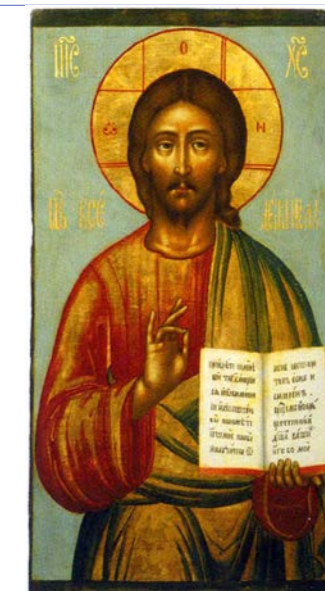
komen. Ook kan de bestudering van de verschillen een bijdrage leveren aan de discussies die er nu leven.

Meer kennis van elkaars vormen van geloof kan in ieder geval leiden tot wederzijds begrip.

ERICA OP 'T HOOG

Het klooster Voronets in Roemenië

Christus-icoon uit Rusland, het open Evangelie heeft de zinnen uit Mattheüs 11, 28-30